

Bedenkingen bij de evaluatie van de federale antidiscriminatiewetgeving

---

Bijdrage van GRIPvzw aan de studiedag van vrijdag 26 februari 2016, georganiseerd door Unia – het Interfederaal Gelijkekansencentrum. (Patrick Vandelanotte, coördinator GRIPvzw).

INLEIDING

GRIPvzw is een mensenrechtenorganisatie van personen met een handicap. De 'van' is van groot belang. We zijn een 'zelforganisatie'. Een organisatie van personen met een handicap die opkomen voor hun gelijke rechten als mensen.

Wanneer we hier een inbreng doen bij deze evaluatie van de federale antidiscriminatiewetgeving, doen we dit met een zekere schroom. Wij hebben als kleine organisatie immers niet de nodige middelen om zwaar in te zetten op onderzoek en opvolging van het juridisch kader van antidiscriminatie. Heel concreet hadden wij de drie voorbije jaren bij de jaarplanningen iedere keer de ambitie geformuleerd om het wettelijk kader voor antidiscriminatie grondig te evalueren, zowel op federaal niveau als op Vlaams niveau. Maar door gebrek aan middelen en tijd hebben we dit iedere keer moeten schrappen van onze actielijst. En dit sluit aan bij een belangrijke vaststelling: het middenveld van personen met een handicap beschikt over onvoldoende middelen om het debat over antidiscriminatie deftig op te volgen. Pijnlijke vaststelling.

Ik ga mij hier dus schroomvol beperken tot twee algemene bedenkingen en vijf korte reacties bij het evaluatierapport van Unia. Ik voeg er een kleine reflectie aan toe vanuit een GRIP-benadering rond rechten voor personen met een handicap.

Evenwel eerst even onze waardering voor dit evaluatierapport van Unia uitdrukken. Volgens ons heeft het de verdienste dat het niet alleen evalueert, maar ook waardevolle suggesties voor stappen vooruit aanbrengt. We sluiten daar maar al te graag bij aan.

Een eerste algemene bedenking:

Handicap is opgenomen binnen het antidiscriminatiekader. In het rapport van Unia wordt dit aangehaald als een hefboom naar een inclusieve maatschappij.

We willen dit beamen. En we willen het belang daarvan benadrukken, dit vanuit het perspectief van de mensenrechtenbeweging van personen met een handicap.

Ten eerste is dit belangrijk qua visie: het sluit aan bij de paradigmashift van de caritatieve kijk op handicap naar de rechtenbenadering van handicap. Centraal staat daarbij het recht om op voet van gelijkheid te participeren aan de maatschappij. Inclusie dus. En zo is dit ook heel duidelijk vastgelegd in het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH).

Ten tweede is dit belangrijk voor de toepassing van de mensenrechten. Het antidiscriminatiekader biedt een eerste hefboom om rechten waar te maken en desnoods af te dwingen, omdat men wel degelijk tegen bepaalde schendingen kan optreden. Een eerste hefboom, maar wel nog niet een voldoende hefboom.

Een belangrijk hoeksteen in de toepasbaarheid is de 'redelijke aanpassing' als beoordelingskader.

We zijn dus tevreden: handicap is opgenomen binnen de anti-discriminatiewetgeving en in het rapport lezen we ook dat er in de casuïstiek van het centrum een sterk en stabiel aandeel is van de discriminatiegrond handicap. Bovendien is er ook door het centrum rechtsspraak op gang getrokken.

Een tweede algemene bedenking:

De antidiscriminatiewet loopt voor op de maatschappelijke realiteit. Daarom moet de antidiscriminatiewet niet in de eerste plaats verfijnd worden, maar vooral meer aangewend.

In het schaduwrapport van GRIP over de implementatie van het VRPH haalden we aan: 'De wetgeving in België en Vlaanderen is op het vlak van anti-discriminatie goed uitgewerkt'.

Het juridisch kader haalt, bij wijze van spreken, dus misschien een score van 80%. Dus de verbetervoorstellen betreffen de resterende 20% ?

Maar de maatschappelijke context voor personen met een handicap in Vlaanderen (en België) scoort veel lager. Misschien maar 60% of zelfs onder de 50 % (ook bij wijze van spreken):

- Er is maatschappelijk, maar ook bij personen met een handicap zelf, nog maar weinig bewustwording rond de rechtenbenadering van handicap en rond de concrete rechten van personen met een handicap.
- Er is sprake van heel wat discriminatie en verder ook tekorten op het vlak van rechten van personen met een handicap. We verwijzen naar de recente beoordeling van de commissaris voor mensenrechten van de Raad van Europa: 'België faalt om de rechten van personen met een handicap op inclusie te respecteren'.

- Heel wat discriminerende acties worden maatschappelijk niet als dusdanig onderkend, bv. doorverwijzingen naar het buitengewoon onderwijs komen soms neer op pure discriminatie, tekort aan aanpassingen bij De Lijn en de NMBS, rolstoelgebruikers die een filmzaal niet binnen kunnen en naar andere film verwezen worden...

Vijf korte reacties bij het evaluatierapport.

Hierbij willen we mee vooruit kijken vanuit de vraag hoe de strijd tegen discriminatie van personen met een handicap kan versterkt worden.

1. Het is belangrijk om de komende jaren met de antidiscriminatiewet ook structurele problemen aan te pakken in verband met toegankelijkheid en inclusie.

Het aantal rechtszaken over de deelname van personen met een handicap aan het maatschappelijk leven is tot op heden relatief beperkt gebleven (pg. 40). De gevoerde zaken betreffen de context van de arbeidsbetrekkingen en de toegang tot goederen en diensten. De zaak over de tolkuren VGT van 2011 is wel een mooi voorbeeld dat inspirerend kan werken.

2. Dienen we niet eerder te kijken naar het ontbreken van redelijke aanpassingen dan naar de weigeringen van redelijke aanpassingen ?

De antidiscriminatiewetgeving heeft het over redelijke aanpassingen in termen van 'een weigering om redelijke aanpassingen te treffen ten voordele van een persoon met een handicap'. Vanuit GRIP hebben we eerder al voorgesteld om dit sterker te maken door 'het ontbreken van redelijke aanpassingen' als discriminatie te omschrijven. De discriminatie bestaat immers reeds op het ogenblik dat men een dienst publiekelijk aanbiedt of een openbare activiteit organiseert zonder daarbij de nodige redelijke aanpassingen te voorzien. De antidiscriminatiewet hoort geen strafwet te zijn, maar een mensenrechtenwet die de overheid en de burgers oplegt om personen met een handicap niet uit te sluiten. Bovendien hoort bij de omschrijving van 'weigering' de persoon met een handicap eerst de vraag te stellen (die vaak vanzelfsprekend is) en daarna ook zelf het initiatief te nemen voor een klacht. Bij een omschrijving van 'ontbreken van redelijke aanpassing' zou heel anders gereageerd kunnen worden.

3. Het is aangewezen om verdere stappen te zetten in de uitwerking van positieve actie.

In die zin sluiten we aan bij het voorstel 13 uit het evaluatierapport. We denken bijvoorbeeld aan mogelijkheden om voorbehouden betrekkingen veel breder toe te kunnen passen. Op het vlak van tewerkstelling wijzen we er op dat personen met een arbeidshandicap nog steeds 50% minder kans hebben op duurzame tewerkstelling. Ook aan de KU Leuven stelt men vast dat studenten die aan de universiteit goed omkaderd worden, nadien toch niet vlot doorstromen naar op de arbeidsmarkt.

4. Het is eveneens aangewezen om praktijktesten te benutten.

In het evaluatierapport wordt die aangebracht onder aanbeveling 5. Ook in de context van handicap is dit aangewezen. We verwijzen hierbij naar de undercover uitzending van Koppen over inclusief onderwijs. Ouders probeerden een kleuter met Downsyndroom in te schrijven en bij 6 van de 8 scholen resulteerde dit vrij direct in een weigering.

5. Er zou best meer juridisch activisme komen op het vlak van rechten voor personen met een handicap.

Het evaluatierapport wijst er op dat er bij het middenveld weinig juridisch activisme is. Dit klopt zeker in verband met handicap. En dat valt te betreuren. Een reden daartoe is zeker het reeds aangehaalde tekort aan middelen. Maar er is ook een tekort aan visie. Het middenveld handicap zit nog te veel vast aan het caritatieve denken in plaats van het rechten-denken. Vanuit GRIP willen we alvast binnen ons nieuw meerjarenbeleidsplan 'Kom op voor Inclusie' de mogelijkheden tot juridisch activisme onderzoeken.

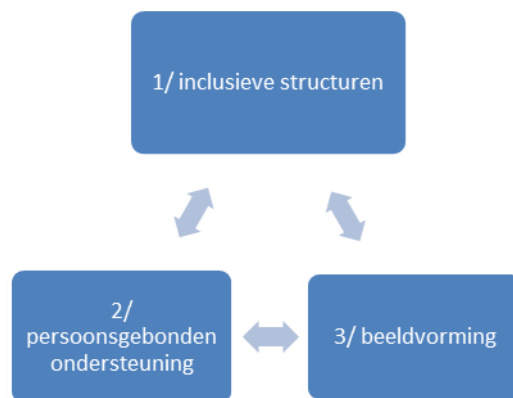

Nog een reflectie

Tot slot... nog een reflectie vanuit een schema met drie componenten dat we binnen GRIP gebruiken voor het recht op ondersteuning.

We maken een onderscheid tussen:

1. Inclusieve structuren, op basis van algemene maatregelen (universal design)
2. Persoonsgebonden ondersteuning of individuele maatregelen
3. Beeldvorming, visie en kijk op handicap.

Die driedeling lijkt ons interessant om ook toe te gaan passen bij discriminatie. Daarbij volgende bedenkingen:

- De meeste antidiscriminatiewetgeving, ook de 'redelijke aanpassingen', situeren zich blijkbaar op het persoonsgebonden niveau.
- Het wordt moeilijker om met de antidiscriminatiewetgeving onrecht aan te pakken op het niveau van algemene structuren. Daar kan men zich voor de tekorten verschuilen achter algemeen geldende regels, zoals tekort aan toegankelijke bussen, segregatie in het onderwijs, tekort aan middelen voor ondersteuning (pab),...
- Hier speelt het effect van ablism. We kunnen dit gerust naast seksisme of racisme plaatsen, want het gaat over het discriminerende effect vanuit de organisatie van de samenleving.
- Maar ook discriminerende visies op handicap blijven meestal buiten schot. Denk maar aan inclusief onderwijs of inclusie in de vrije tijd. Of om even te vergelijken. Wat als... een leerkracht in volle bespreking met ouders zou zeggen 'ik gen geen leraar geworden om les te geven aan vreemdelingen' of 'aan homo's'? Kan dit? Maar wat wel kan is: 'ik ben geen leraar geworden om les te geven aan gehandicapten'.